

POSTANOWIENIE

Dnia 28 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku W. Spółki z o.o. w [...] w likwidacji
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w [...]
o odsetki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 marca 2017 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 9 października 2015 r., sygn. akt III AUa .../14, III AUz .../14,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 9 października 2015 r. na skutek apelacji
pożwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz zażalenia W. Spółki z o.o. w
[...] w likwidacji uchylił wyrok Sądu Okręgowego w [...] z 24 października 2013 r.
oraz postanowienie tego Sądu z 20 grudnia 2013 r. uzupełniające wyrok o
orzeczenie o kosztach a także decyzję pozwanego z 14 lutego 2013 r. i sprawę
przekazał do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Podstawą orzeczenia
był art. 477^{14a} k.p.c. i art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c.
Jednocześnie Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego na rzecz spółki 12.900 zł

tytułem zwrotu kosztów postępowania.

23 września 2002 r. Sąd ogłosił upadłość W. spółki z o.o. w [...]. 18 września 2012 r. do pozwanego Zakładu wypłynęła kwota 1.379.890,20 zł, wpłacona przez syndyka tytułem wierzytelności zgłoszonej przez pozwany organ rentowy. Postanowieniem z 31 grudnia 2012 r. Sąd stwierdził ukończenie postępowania upadłościowego. Spółka przeszła w stan likwidacji.

Pozwany decyzją z 14 lutego 2013 r. stwierdził, że spółka jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu odsetek od należności za okres od dnia ogłoszenia upadłości do 18 września 2012 r., a zadłużenie na dzień wydania decyzji wynosi 1.392.148 zł.

Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z 24 października 2013 r. zmienił decyzję Zakładu i ustalił, że spółka nie jest jego dłużnikiem z tytułu odsetek od należności za okres od dnia ogłoszenia upadłości. W uzasadnieniu wskazał, że należność z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 1.379,890,20 zł została zaspokojona przez spółkę w wyniku przeprowadzonego postępowania upadłościowego. Zobowiązanie podatkowe spółki wygasło w całości wskutek zapłaty tej kwoty na rzecz pozwanego Zakładu 18 września 2012 r. Z tej przyczyny pozwany bezzasadnie naliczył odsetki od należności głównej za okres od dnia ogłoszenia upadłości do 18 września 2012 r., bowiem naliczył odsetki za zwłokę od wierzytelności, która w toku postępowania upadłościowego wygasła w całości wobec jej pełnego zaspokojenia. Wygaśnięcie zaległości w całości lub w części przesądza o wygaśnięciu odsetek za zwłokę.

W apelacji pozwany zarzucił naruszenie szeregu przepisów. Zarzucił, że wyrok jest wadliwy, gdyż wierzytelność została zgłoszona do masy upadłości i dotyczyła stanu zadłużenia spółki na 23 września 2002 r. Odsetki za dalsze okresy powstały z mocy prawa. Skoro zapłata kwoty głównej składek nastąpiła 18 września 2012 r., to nieuprawnione jest stanowisko, że roszczenie o zapłatę odsetek za okres od 23 września 2002 r. do 18 września 2012 r. wygasło 18 września 2012 r. Spółka nie została wykreślona z rejestru, jej majątek przedstawia znaczną wartość i brak jest podstaw do pozbawienia organu rentowego możliwości zaspokojenia należności z tytułu składek.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że wierzyciel może po ukończeniu postępowania

upadłościowego żądać odsetek od upadłego. Regulacja prawa upadłościowego - art. 33 - nie reglamentuje odpowiedzialności dłużnika, a jedynie zakres zaspokojenia z masy upadłości. Wierzycielowi nie należą się odsetki od daty ogłoszenia upadłości tylko wówczas, gdy żąda zaspokojenia z funduszków masy, należą się natomiast od upadłego. Brak jest przeszkód, by Zakład dochodził od spółki odsetek za okres od daty ogłoszenia upadłości do całkowitej spłaty wierzytelności. Odsetki od wierzytelności powstałych po ogłoszeniu upadłości nie podlegają zaspokojeniu z masy upadłości, gdyż nie podlegają zgłoszeniu do tej masy. Przy rozliczaniu wpłat z tytułu takich należności mają zastosowanie przepisy Ordynacji podatkowej, a nie przepisy Prawa upadłościowego. Zakład dokonuje zarachowania kwoty wpłaconej w postępowaniu upadłościowym z uwzględnieniem art. 55 Ordynacji podatkowej. Skarżący wskazał, że nieopłacone odsetki w zaskarżonej decyzji zostały naliczone na zasadach ogólnych, tj. od 23 września 2002 r. – dzień wymagalności wierzytelności Zakładu ujętych przez syndyka masy upadłości na prawomocnej liście wierzytelności w wysokości określonej w Ordynacji podatkowej do 18 września 2012 r. – dzień przekazania wpłaty na poczet należności ujętych w zgłoszeniu wierzytelności. Jest to różnica między wysokością odsetek naliczonych na dzień 22 września 2002 r., tj. zgłoszonych jako wierzytelność Zakładu, z którą to wysokością odsetek wierzytelność została spłacona. Przedstawiony przez organ rentowy sposób wyliczenia żądanych odsetek nie jest prawidłowy, gdyż stosownie do art. 55 Ordynacji podatkowej należało odnieść się do wierzytelności składkowej i rozważyć wszystkie związane z tym kwestie proporcjonalnego zaliczania. Organ rentowy tego nie uczynił, czyli wydana z urzędu decyzja w przedmiocie odsetek rozstrzygnęła niejako obok istoty sprawy, stąd zachodzi konieczność uchylenia nie tylko zaskarżonego wyroku, ale i oddanej pod osąd decyzji.

Pozwany na podstawie art. 394¹ § 1 k.p.c. wniósł zażalenie i zarzucił naruszenie: 1) art. 386 § 4 k.p.c. i art. 477^{14a} k.p.c. przez ustalenie i przyjęcie, że: - organ rentowy zaskarżoną decyzją i Sąd Okręgowy wyrokiem z 24 października 2013 r., nie rozpoznały istoty sprawy w sytuacji gdy decyzja zawierała rozstrzygnięcie co do istoty sprawy a przedmiot zaskarżonej decyzji był objęty orzeczeniem Sądu Okręgowego a ponadto wydanie wyroku kończącego spór nie

wymagało przeprowadzenia przez Sąd drugiej instancji postępowania dowodowego w całości lub w znacznej jego części a organ rentowy wykazał okres i kwotę zadłużenia z tytułu odsetek oraz wyliczenia zadłużenia za ten okres w rozbiu na poszczególne Fundusze zaś Sąd Okręgowy wyliczenia te uznał za bezzasadne (k. 18-21 akt ZUS, str. 6 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego); - przyjęcie, że płatnik zasadnie kwestionował wysokość roszczenia w sytuacji, gdy płatnik nie podjął próby rachunkowego wykazania, że wyliczenia organu rentowego są niewłaściwe ani nie złożył wniosku o powołanie biegłego celem sprawdzenia poprawności tych wyliczeń; 2) art. 107 § 1 i art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a. przez ustalenie, że zaskarżona decyzja ma wadę skutkującą jej uchyleniem, podczas gdy decyzja ta wskazuje w szczególności strony postępowania, okres oraz kwotę zadłużenia i nie zachodzi nieważność postępowania; 3) art. 386 § 6 k.p.c. i art. 55 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i 32 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez zastosowanie tego przepisu w spornej sprawie w sytuacji, gdy sporne odsetki powstały w okresie między ogłoszeniem upadłości (23 września 2002 r.) a jednorazową wpłatą całej wierzytelności zgłoszonej w postępowaniu (18 września 2012 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty zażalenia uzasadniają jego wniosek o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do rozpoznania. Sąd Apelacyjny niezasadnie orzekł na podstawie art. 477^{14a} i art. 386 § 4 k.p.c. Wprawdzie art. 477^{14a} k.p.c. nie określa podstaw uchylenia wyroku, to jednak w orzecznictwie przyjmuje się, iż uchylenie to podlega kontroli w trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z 16 listopada 2016 r., I UZ 34/16, z 11 października 2016 r., I UZ 18/16, z 6 września 2016 r., I UZ 13/16). Przyczyna stosowania art. 477^{14a} k.p.c. nie powinna być mniejsza niż przyczyny (przesłanki) z art. 386 § 4 k.p.c., bo postępowanie sądowe zostaje zniesione i uchyla się nawet decyzję pozwanego. Sąd Apelacyjny nie wykazał tak istotnych wadliwości, które uzasadniałyby uchylenie decyzji pozwanego. Pozwany stwierdził w decyzji zadłużenie W. Sp. z o.o. w [...] w likwidacji z tytułu nieopłaconych odsetek od

składek za okres od dnia ogłoszenia upadłości do 28 września 2012 r. Obowiązek stwierdzony w decyzji jest zrozumiały na tle niespornego następstwa zdarzeń. Z kolei uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji jest dopuszczalne tylko w razie nierozpoznania istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości – art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd pierwszej instancji rozpoznał sprawę merytorycznie, bo uwzględnił odwołanie, o czym zdecydowała określona wykładnia prawa materialnego. Nie zgadza się z nią Sąd Apelacyjny, co nie stanowi szczególnej sytuacji, gdyż sąd drugiej instancji suwerennie stosuje prawo materialne i samodzielnie ustala stan faktyczny (art. 382 k.p.c.). Orzeczenie sądu drugiej instancji może być oparte na innym prawie materialnym albo na innej wykładni tego samego prawa, czyli podstawa orzeczenia może być inna niż podstawa sądu pierwszej instancji. Nie jest to w kolizji z dwuinstancyjnym postępowaniem.

Treść uzasadnienia wyroku objętego zażaleniem uprawnia stwierdzenie, że Sąd Apelacyjny ma pełną jasność co do podstawy materialnej i kierunku rozstrzygnięcia. Chodzi o odpowiedzialność za dług składkowy i odsetkowy zgłoszony do masy upadłości w 2002 r., a ściślej o brak pełnego uregulowania długu obciążającego już upadłego, bo wpłata dokonana w upadłości 28 września 2012 r. wedle pozwanego nie zaspokoiła całej wierzytelności. Zgodnie z decyzją spółka odpowiada za odsetki od składek za okres od zgłoszenia wierzytelności do masy upadłości do zapłaty w postępowaniu upadłościowym. Nie budzi wątpliwości mechanizm (sposób) zaliczania wpłaty na zaległości podatkowe i odsetki, oparty na zaliczaniu wpłat wedle określonej proporcji, obowiązującej z mocy art. 55 § 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Op). Sąd Apelacyjny uznaje tę regulację za klucz do sprawy. W trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest możliwa ocena merytoryczna sprawy przez Sąd Najwyższy. Jednak w zakresie procedowania wydaje się, że Sąd zamierzał sprawdzić, czy przy określonym założeniu (art. 55 § 2 Op) pozwany nadal jest wierzycielem spółki i czy pozwany w decyzji prawidłowo określił kwotę zaległości ograniczając ją tylko do odsetek.

Już tylko to dowodzi, że punkt ciężkości dotyczy kwestii rachunkowych. Czynności podejmowane w postępowaniu apelacyjnym wskazują, że Sąd próbował

wymóc na pozwanym wyjaśnienie wyliczenia należności. Pozwany udzielał też określonych odpowiedzi (jego pisma z 20 maja i z 29 lipca 2015 r.). W ocenie Sądu Apelacyjnego wyjaśnienia pozwanego nie pozwalały na zweryfikowanie wyliczenia spornej należności. Rację ma Sąd Apelacyjny, że wobec sporu nie powinno być niejasności w tym zakresie, ale nie ma racji, że stanowiło to podstawę do zastosowania art. 477^{14a} k.p.c. bądź art. 386 § 4 k.p.c. Jak zauważano decyzja określa zobowiązanie, przedstawia fakty i podstawę prawną. Brak zadowalającego (dostatecznego) wyliczenia rachunkowego nie jest różnoznaczy z brakiem wymagającym przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Żądanie nie jest całkowicie enigmatyczne. Pozwany przyjął zapewne określony algorytm do wyliczenia należności, o czym świadczy zestawienie złożone w sprawie. Można ogólnie zauważać, że podano w nim kwoty zaległych składek na FUS, FUZ, FP i FGSP, czyli odpowiednio kwoty 826.609 zł, 178.249 zł, 67.832 zł, a ich suma jest mniejsza niż kwota zgłoszona do masy upadłości (1.379.890 zł) i aktualnie żądanej. Różnice stanowią odsetki. Kwestia czy pozwany zasadnie dochodzi tylko odsetek za okres do 18 września 2012 r. wymaga więc stosowanej weryfikacji (w razie dalszego sporu) ale sama w sobie nie dyskwalifikuje decyzji.

Z uzasadnienia wyroku wynika, że decyzja ma być wadliwa bo nie podaje należności głównej a tylko odsetki. Wniosek taki jawi się z tej części uzasadniania wyroku, w której stwierdza się, że „sposób wyliczenia żądanych odsetek nie jest prawidłowy, gdyż stosownie do art. 55 Ordynacji podatkowej należało odnieść się do wierzytelności składkowej i rozważyć wszystkie związane z tym kwestie proporcjonalnego zaliczania ...”. Wydaje się, iż Sąd zarzuca brak rozliczenia wpłaty według odpowiedniej proporcji z art. 55, czyli że rodzą się wątpliwości metodyczne co do sposobu zaliczenia wpłaty. Rzecz jednak w tym, że pozwany utrzymuje, iż wyliczenie jest prawidłowe. Dotychczasowa argumentacja Sądu nie przeważa, bo nie wykazuje metodycznie (rachunkowo), że sposób wyliczenia odsetek nie jest prawidłowy. Nie wystarcza więc stwierdzenie, że decyzja w przedmiocie odsetek rozstrzygnęła „obok istoty sprawy”.

Zasadą jest, że to organ rentowy określa przedmiot sprawy w decyzji i może być ograniczony tylko do odsetek. Natomiast to czy zostały prawidłowo wyliczone, to kwestia rachunkowa (księgowa). Jeśli tylko tego dotyczy spór, to nie jest to

podstawa do kasacji całego dotychczasowego postępowania. Przy określonych zarzutach spółki rolą pozwanego organu rentowego jest odkodowanie wyliczeń (algorytmu), które legły u podstaw decyzji, w stopniu pozwalającym na zwykłe sprawdzenie przez Sąd i strony. Jest to jednak tylko kwestia dowodowa, która może być ustalona (wyjaśniana) z pomocą wiedzy fachowej biegłego.

Uzasadnia to uwzględnienie zażalenie i uchylenie wyroku w całości, czyli wraz z orzeczeniem o kosztach (pkt I i II wyroku).

kc